

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СКЛАДНИКА ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНЯ

АЛІСА СУХІХ,

кандидат педагогічних наук,

молодший науковий співробітник,

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання

НАПН України, м. Київ

Ключові слова: здоров'язбережувальний складник цифрової компетентності, освітній процес, цифрові технології.

Сучасні реформи Міністерства освіти і науки України у галузі загальної середньої освіти мають на меті підвищення якості навчання. Згідно Концепції Нової української школи (НУШ), окрім багатьох нововведень в освітній процес, вчителі мають володіти 8-ма ключовими компетентностями.

Закордонні фахівці визначають компетентність як своєрідний комплекс знань, умінь і ставлень, що набуваються в процесі навчання й дозволяють людині розуміти, тобто ідентифікувати та оцінювати проблеми в різних обставинах і контекстах, що є характерними для різних сфер діяльності [1].

У межах компетентнісного підходу передбачено формування й розвиток у підростаючого покоління груп компетентностей, які є соціально затребуваними на даному етапі розвитку людства, що значною мірою обумовлює зміст освіти. Окрім формування конкретних предметних компетентностей, компетентнісний підхід передбачає також формування ключових комплексних міжпредметних компетентностей, що відображено у вітчизняній нормативній базі та резонує з закордонним досвідом. У європейському документі «DigComp 2.0: Digital Competence Framework for Citizens» цифрову компетентність визначено як здатність людини застосовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у житті, навчанні та праці та постійно оновлювати її впродовж життя [4]. Рамка визначає 6 основних областей у 22 складниках, у яких виражаються компетентності вчителя та учня (рис.1) [3].

Рис. 1. Области та складники Рамки цифрової компетентності

Усі зазначені області взаємопов'язані між собою. Область б«сприяння цифрової компетентності учнів» визначає основні стратегії навчання учнів при використанні ІКТ, які мають відповідати певним вимогам на кожному рівні.

Розглянемо більш детально одну з важливих умов – відповідальне та безпечне користування цифровими технологіями для власного добробуту учнів. Одним із компонентів, на нашу думку, має бути здоров'язбережувальне використання цифрових технологій в освітньому процесі. Саме наявність відповідних знань, умінь, навичок здоров'язбережувального використання цифрових технологій, переконаність у доцільності дотримання необхідних заходів і обмежень, а також мотивація до цього дозволяє створити підґрунтя для безпечного використання цифрових засобів не лише у навчанні в закладі освіти, а й у позаурочний час, в побуті й дозвіллі.

У контексті проведеного дослідження[2] доцільно визначити зміст здоров'язбережувальної компетентності та цифрової компетентності. Аналіз змісту цих компетентностей показав, що у зміст здоров'язбережувальної компетентності, як правило, вкладають навички раціонального харчування, рухової активності (ранкова гімнастика, регулярні заняття фізичною культурою, фізичною працею та ін.), санітарно-гігієнічні навички (особиста гігієна), режим праці та відпочинку (вміння чергувати розумову та фізичну активність, повноцінний відпочинок і т.д.). У вітчизняному освітньому просторі основою для формування цієї компетентності визначено навчальний предмет «Основи здоров'я». У зміст цифрової компетентності, як правило, вкладають навички використання засобів ІКТ для розв'язання навчальних і професійних задач.

Як бачимо, формування знань, умінь, навичок та відношень щодо здоров'язбережувального використання цифрових технологій в освітньому процесі однозначно не визначено в описі цих компетентностей, що потребує уточнення.

У результаті дослідження[2] дійшли висновку, що знання, вміння й навички здоров'язбережувального використання цифрових технологій доцільно розглядати в межах цифрової компетентності як одного з її компонентів, оскільки:

1. Ефективна робота з цифровими технологіями неможлива без знання й дотримання норм та вимог до їхнього здоров'язбережувального використання.
2. Формування компетентності щодо здоров'язбережувального використання цифрових технологій має передувати власне їхньому безпосередньому використанню в освітньому процесі;
3. Формування компетентності щодо здоров'язбережувального використання цифрових технологій має проходити одночасно з навчанням із використанням цифрових технологій, упродовж усього періоду навчання, і головним чином, під час вивчення інформатичних дисциплін.

Здоров'язбережувальний складник цифрової компетентності (ЗСЦК) учнів частково інтегрує характеристики двох компетентностей – здоров'язбережувальної та цифрової, а також передбачає формування здатності, знань, умінь, навичок, розуміння, ставлення, ціннісних установок на здоров'язбережувальне використання цифрових технологій в освітньому

процесі.

Під *формуванням ЗСЦК учнів* розуміємо цілеспрямоване набуття ними здатності усвідомлено здійснювати низку розроблених заходів щодо педагогічно виваженого та безпечного використання ІКТ в освітньому процесі. Передбачає набуття сукупності відповідних знань, умінь і навичок, ставлення, переконань, мотивації, спрямованих на збереження фізичного та психічного самопочуття і здоров'я. Сформованість цієї компетентності дозволяє створити підґрунтя для свідомого й безпечного використання цифрових технологій учнями не лише в освітньому процесі, а й у позаурочний час, в побуті й дозвіллі та для власного добробуту.

Серед показників сформованості ЗСЦК учнів визначаємо наступні:

– наявність переконань і усвідомлення необхідності збереження власного здоров'я; бажання, зацікавленість в оволодінні способами уникнення впливу на здоров'я шкідливих чинників; прагнення до здорового способу життя;

– знання правил безпечної роботи з цифровими технологіями; наявність знань про потенційні ризики від використання цифрових технологій та шляхи їх уникнення; переконання в необхідності дотримуватись правил безпечної роботи з цифровими технологіями; бажання до системного поглиблення знання щодо збереження здоров'я під час роботи з цифровими технологіями;

– здатність до аналізу власного самопочуття в процесі роботи з цифровими технологіями з метою його корекції; самоконтролю власної діяльності з цифровими технологіями з урахуванням вимог здоров'язбереження; активності та ініціативності в оволодінні способами уникнення впливу на здоров'я шкідливих чинників; дотримання правил безпечної роботи з цифровими технологіями.

Таким чином, формування ЗСЦК учнів загальноосвітньої школи вважаємо однією з важливих умов здоров'язбережувального використання ПАЗ, а її розвиток дозволить сформувати в учнів здатність, знання, уміння, навички, розуміння, ставлення, мотивацію до здоров'язбережувального використання цифрових технологій під час освітнього процесу. Формування ЗСЦК сприятиме досягненню основних стратегій та принципів у навчанні учнів при використанні цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Овчарук О. В. Рамка цифрової компетентності для громадян: європейська стратегія визначення рівня компетентності у галузі цифрових технологій. Педагогіка і психологія. 2018. № 1. С. 31-37.
2. Сухіх А. С. Здоров'язбережувальне використання програмно-апаратних засобів учнями основної школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10. Київ, 2018. 363 с.
3. Цифрова компетентність вчителя DigCompEdu. URL: <http://dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html/> – Заголовок з екрану. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: the Conceptual Reference Model. URL: <https://u.to/zSPkFA/> – Заголовок з екрану.